

Svensk lavforsknings nestor, Rolf Santesson (1916–2013), har lämnat oss. Rolf var under några år på 1970-talet ordförande i SBF och sedan 1996 också hedersmedlem. Hans porträtt tecknas här av Roland Moberg.

Rolf Santesson – med lavar som specialitet

ROLAND MOBERG

Redan som som gymnasist i Vänersborg visade Rolf sitt intresse för lavar genom att som enskilt arbete inventera Halle- och Hunnebergs lavflora (1933). Studentexamen avlades 1934 och samma år skrevs han in vid Uppsala universitet.

Parallellt med licentiatstudierna arbetade Rolf vid Naturhistoriska riksmuseet och under den tiden planerades en resa till Eldlandet. I Uppsala träffade han zoologen Claes Olrog och övertalade honom att följa med på resan.

Efter licentiatexamen 1939 och trots krigsutbrottet reste de båda till Eldlandet. Det blev en strapatsrik resa och en framtvungad vistelse i Sydamerika i nära två år. Olrog har skrivit en reseberättelse i bokform som utkom 1943 där man bland annat kan läsa om hur Rolf jagade kaniner med pistol för att skaffa mat. Hemresan gick över New York och kunde mycket väl slutat illa på grund av det pågående ubåtskriget.

Man hade gjort omfattande insamlingar som så småningom kom till Riksmuseet och under några år arbetade Rolf med att

FIGUR 1. I de skandinaviska fjällen exkurrerade Rolf (till höger på bilden) gärna och ofta, som här på fjället Nuolja i Abisko tillsammans med Leif Tibell år 1986.
FOTO: Roland Moberg.

publicera materialet och ett tiotal arbeten såg dagens ljus.

Så småningom återvände Rolf till Uppsala och påbörjade sitt avhandlingsarbete om "foliicolous lichens", alltså lavar som växer på blad. Hans magnum opus stod klart 1952. Det var ett banbrytande arbete som fick stor betydelse inom lavsystematiken och renderade honom en docenttjänst vid universitetet.

År 1958 efterträdde Rolf Santesson Harry Smith som förste museiintendent vid Botaniska museet vid Uppsala universitet, en tjänst som han innehade fram till 1973 då han blev kallad till professor vid Riksmuseet. Där lyckades han dela botanikprofessuren i en fanerogam- och en kryptogamdel, något som låg i tiden eftersom svampar (inklusive lavarna) numera betraktas som ett eget rike parallellt med växter och djur. Under sin tid vid Riksmuseet var Rolf även ordförande för Svenska Botaniska Föreningen.

Rolf pensionerades 1981 men innan han slutade reste han på en ny långresa, nu till Peru, med några av sina forna elever, bland annat undertecknad. Det blev också en givande resa med omfattande insamlingar och publikationer som resultat.

Efter pensioneringen skedde en "nytändning", något som ofta är fallet för framstående forskare. Arbetet med Sveriges och Norges lavar, som han inlett tidigare, gavs ut och arbetet med svampar som växer på lavar intensifierades och publicerades.

Tredje upplagan av Sveriges och Norges lavar kom att omfatta hela Fennoscandien och fick namnet *Lichen-forming and lichenicolous fungi in Fennoscandia* och gavs ut 2004. Där visar Rolf sitt eminenta kunnande och boken har blivit ett standardverk som fått stor betydelse för lavforskningen världen över (en nätversion finns på Evolutionsmuseets hemsida). Rolf gav även ut ett exsickat, *Fungi lichenicoli exs.*, det vill säga en serie av torkade svampar som växer på lavar. Den avslutades så sent som 2008 med nr 400.

FIGUR 2. Långa utlandsexpeditioner var en av Rolfs stora passioner. Här på jakt efter lavar i ett mango-träd i Tanzania år 1971.

FOTO: Roland Moberg.

Rolf var en av de första som fick motta Achariusmedaljen, en utmärkelse som instiftades 1993 till minne av "lichenologins fader", linnélärjungen Erik Acharius.

Rolf var inte bara en framstående forskare. Han var också en utomordentligt kunnig museiman. Jag hade förmånen att få lära av honom och så småningom efterträdde honom som föreståndare för Botaniska museet (Fytoteket) i Uppsala när Rolf blev kallad till Riksmuseet. Botaniska museet slogs 1999 samman med zoologi och paleontologi till ett Evolutionsmuseum och Rolf fick där ett rum där han kunde avsluta sin aktiva tid. De sista åren kom han av naturliga skäl mer sällan, men även in på detta årtionde kunde vi glädjas åt att se honom då och då.

Rolf var en otroligt generös person som gärna lät andra ta del av och utnyttja den mycket stora lärdom han besatt. Det blir ett stort tomrum efter Rolf men vi håller hans minne levande genom alla de värdefulla insamlingar han lämnat till både Evolutionsmuseet och Riksmuseet. Där finns åtskilligt att bearbeta i framtiden för både oss själva och gästande forskare. **SBT**